

УДК 378.4(477):340.12:001.895

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2\(30\)-655-669](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2(30)-655-669)

Прилипко Вікторія Михайлівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і права, Придніпровський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом», м. Кременчук, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

Заверуха Юлія Григорівна старший викладач, кафедра лінгвістика та перекладу, факультет романо-германської філології, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-2184-5566>

Кушевська Наталя Миколаївна старший викладач, кафедра лінгвістики та перекладу, факультет романо-германської філології, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, 0000-0002-9379-0915

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглядаються питання реформування юридичної освіти в теперішній час. Сучасна юридична освіта має враховувати європейські стандарти, що забезпечать підготовку фахівців, здатних відповідати запитам ринку праці та викликам сучасного суспільства, глобальності держави та обов'язкам професійної діяльності. Доступність вищої юридичної освіти має бути підвищена шляхом розширення обсягу правових знань у загальноосвітніх школах та вдосконалення системи освіти. Вивчення прав людини та конституційних засад прав людини і громадянина в Україні могло б стати одним із напрямів навчання в середній школі для усвідомленого професійного вибору. Впровадження прав і свобод людини як загальнолюдських цінностей у систему правової освіти може сприяти формуванню та розвитку правової культури, загальній повазі до людини та духовно-моральному розвитку суспільства. Такий підхід відповідає міжнародним та європейським стандартам. Метою статті є дослідити труднощі та тенденції професійної підготовки юристів в Україні. Реформа вищої освіти юристів передбачає опанування ними професійних стандартів юридичної практики, що зумовлює необхідність модернізації змісту навчального процесу, а також адаптації професійних обов'язків юристів до потреб економічного сектору. Конституційно-правова політика України щодо реформування вищої освіти спрямована на сприяння практичним аспектам сучасної підготовки майбутніх юристів задля підвищення їх популярності на

ринку праці та забезпечення всіх галузей економіки та держави грамотними юристами.

Зараз в правоосвітній та науковій сферах з'явилося багато нових викликів. Однією з цілей стратегії розвитку юридичної підготовки студентів є адаптація правової освіти до умов воєнного стану. Починаючи з 2020 року, епідемія COVID-19 суттєво вплинула на масштабний перехід освіти, в тому числі юридичної, від традиційної очної форми навчання до дистанційної.

Реформи юридичної освіти в Україні мають бути комплексними та спрямованими на підвищення її практичної цінності з урахуванням потреб ринку праці. Варто зазначити, що в Україні зроблено декілька важливих кроків щодо реформування системи юридичної освіти, але це питання все ще вважається невирішеним і обговорюється представниками наукової та юридичної спільноти.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на створення комплексної моделі підготовки юристів в Україні.

Ключові слова: юридична освіта, глобалізація, реформа, юрист, іноземні мови, тенденція.

Prylypko Viktoriia Mykhailivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of General Pedagogy and Law, Prydniprovsk Institute, The Private Joint-Stock Company «Higher Education Institution «Interregional Academy of Personnel Management», Kremenchuk, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

Zaverukha Yuliia Hryhorivna Senior Lecturer, Department of Linguistics and Translation, Faculty of Romance and Germanic, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-2184-5566>

Kushevska Natalia Mykolaivna Senior Lecturer, Department of Linguistics and Translation, Faculty of Romance and Germanic Philology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-9379-0915>

CURRENT CHALLENGES AND TRENDS IN THE FIELD OF PROFESSIONAL TRAINING OF LAWYERS IN UKRAINE

Abstract. The article examines the issues of reforming legal education in modern times. Modern legal education should take into account European standards, which will ensure the training of specialists who are able to meet the demands of the labor market and the challenges of modern society, the globality of the state and the responsibilities of professional activity. The availability of higher legal education should be increased by expanding the scope of legal knowledge in secondary schools and improving the education system. The study of human rights and the

constitutional foundations of human and citizen rights in Ukraine could become one of the areas of study in high school for an informed professional choice. The introduction of human rights and freedoms as universal human values into the system of legal education can contribute to the formation and development of legal culture, general respect for man, and the spiritual and moral development of society. This approach meets international and European standards. The purpose of the article is to investigate the current difficulties and trends in the professional training of lawyers in Ukraine. The reform of the higher education of lawyers aims to teach them professional standards of legal practice, which necessitates the modernization of the content of the educational process, as well as the adaptation of the professional duties of lawyers to the needs of the economic sector. The constitutional and legal policy of Ukraine regarding the reform of higher education is aimed at promoting the practical aspects of the modern training of future lawyers with the aim of increasing their popularity in the labor market and providing all branches of the economy and the state with competent lawyers.

Today, many new challenges have appeared in the legal, educational and scientific spheres. One of the objectives of the organization's development strategy is the adaptation of legal education to the conditions of martial law. Since 2020, the COVID-19 epidemic has significantly affected the large-scale transition of education, including legal education, from traditional face-to-face education to distance education.

Reforms of legal education in Ukraine should be comprehensive and aimed at increasing its practical value, taking into account the needs of the labor market. It is worth noting that several important steps have been taken in Ukraine to reform the legal education system, but this issue is still considered important and is being discussed by representatives of the scientific and legal community.

Further research should be aimed at creating a comprehensive model of training lawyers in Ukraine.

Keywords: legal education, globalization, reform, lawyer, foreign languages trend.

Постановка проблеми. Сучасна юридична освіта, орієнтована на європейські стандарти, має забезпечувати підготовку фахівців, які відповідають запитам ринку праці та викликам сучасного суспільства, глобальності держави та обов'язкам професійної діяльності.

Серед безпосередніх завдань, пов'язаних з європейською інтеграцією України, є створення системи сучасної юридичної освіти, що зумовлено важливим значенням юридичної професії. Серед іншого, в програму навчання необхідно включити практичні модулі та стажування, щоб здобувачі вищої освіти могли набути реального досвіду роботи в юридичній сфері. Це може бути робота в адвокатських бюро, судах, державних установах, а також участь

у міжнародних правових конкурсах та симуляціях судових засідань. Такий підхід сприятиме глибшому розумінню реальних викликів сучасної юридичної практики і підготує майбутніх фахівців до ефективної професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу з боку науковців до теоретичного та практичного аспектів формування юридичної освіти. Важливі аспекти формування та розвитку системи юридичної освіти висвітлюються багатьма українськими вченими, такими як О. Зозуляк та Н. Башурин [3], І. Краснощок [5], О. Цвид-Гром [12] та інші. Зокрема, Т. Головань [1] зосереджує свою увагу на процесі забезпечення якості юридичної освіти в умовах викликів сьогодення.

До прикладу, Т. Гуменюк [2] присвятила своє дослідження актуальним питанням реформування юридичної освіти. О. Крижевська та А. Крижевський [4] окреслюють державну політику у сфері юридичної освіти. В. Тернавська [6] аналізує сучасні тенденції реформування вищої юридичної освіти. В. Ткаченко [7] обґрунтував вплив глобалізації на юридичну освіту.

Втім у працях зазначених дослідників недостатньо розробленим залишається питання висвітлення тенденцій та викликів в професійній підготовці правників. Тому у цій статті ми спробуємо зосередити саме на цьому увагу.

Мета статті – дослідження актуальних викликів та тенденцій у сфері професійної підготовки юристів в Україні.

Завдання статті полягає у вивченні питань юридичної освіти в Україні та аналізі впливу викликів сьогодення на процес підготовки юристів.

Виклад основного матеріалу. Юридична освіта як складова правової системи нашої держави має величезне значення в розвитку цивілізованого вибору та суспільних відносин в Україні. Правнича освіта є багатогранним явищем і являє собою комплекс різноманітних засобів (організаційних, правових, виховних, інформаційних тощо), спрямованих на всебічну, систематичну та послідовну підготовку конкурентоспроможних і професійних правників з метою розв'язання практичних завдань суспільства та держави, реалізації інтересів громадян та особистості.

Зараз одним із пріоритетних напрямів співпраці між Україною та Європейським Союзом є сфера освіти. Для того, щоб Україна приєдналася до Європейського простору вищої освіти, необхідно насамперед реформувати освітній сектор, привести освітні стандарти у відповідність до європейських, підвищити якість та ефективність системи освіти, забезпечити якість освітніх послуг відповідно до найкращих європейських практик.

Невипадково питання якості освіти опинилося в центрі уваги освітян, науковців і спеціалістів, адже освіта багато в чому визначає рівень життя суспільства в цілому.

Якість освіти – категорія багатобічна, насамперед як політична, що акумулює принципи державної політики в галузі освіти на певних історичних етапах її розвитку та основні стратегічні напрями розвитку національних систем освіти в контексті загальносвітових тенденцій; як соціальна, що визначає суспільні ідеали освіти та як адміністративна категорія, що встановлює стратегії впливу на конкретні стандарти та показники функціонування системи освіти [1].

Система вищої юридичної освіти нині стає дедалі складнішою, взаємодіючи з політичною, економічною, культурною та соціальною системами. В такому контексті вища юридична освіта має бути не пасивною, а справляти істотний і динамічний вплив на навколишнє середовище та формувати цивілізоване та демократичне правове поле. У цьому полягає активна роль та освітня місія вищої юридичної освіти. Тому, професія юриста і модель його підготовки мають бути чітко визначені, щоб відповідати вимогам майбутніх фахівців у галузі права.

У контексті позитивної реформи освіти юридична освіта заслуговує на особливу увагу. Це пов'язано з тим, що реформа юридичної освіти є необхідною умовою для надання стійкості більшості реформ у глобальному суспільному вимірі. Це зумовлено насамперед важливістю професії юриста, яка вимагає адекватної підготовки здобувачів вищих закладів освіти, формування найважливіших знань і цінностей та розвинених практичних навичок.

Ефективність юридичної освіти та її високий рівень залежать від низки факторів, серед яких важливе місце посідають використання результатів сучасних наукових досліджень в процесі підготовки правників, застосування цифрових ресурсів, що дає змогу вирішити комплекс завдань: доступ здобувачів до результатів наукових досліджень, оприлюднених в електронній формі, електронних навчальних посібників/підручників і навчально-методичної літератури, участь у наукових і науково-практичних конференціях та інших наукових заходах, а також юридичних клініках, що застосовують дистанційне надання консультацій/правової допомоги. Реалізації ефективної освітньої політики сприятиме збалансованість традиційної освіти в галузі юриспруденції з використанням юридичного електронного навчання.

Сучасна юридична освіта, за традицією, має ґрунтуватися на поєднанні здобутків юридичної науки та практичних компетенцій, а за сучасних умов широко застосовується цифровізація, що дає змогу використовувати потенціал як юридичної освіти, так і юридичної науки. Диверсифікація та поява нових видів юридичної діяльності, розширення сфери правового регулювання мають стимулювати розвиток і формування компетентнісних моделей юристів на рівні освітньої політики, що сприятиме подоланню великого розриву між юридичною освітою та юридичною практикою. В умовах сьогодення

важливими є принцип конкуренції, орієнтація на критичне мислення, впровадження інноваційних освітніх технологій, інтерактивна педагогіка та, найголовніше, нові освітні засади (орієнтація освітньої діяльності на результати навчання та їх системне викладання). Ці напрями сприяють створенню інноваційного освітнього середовища, забезпеченню конкурентоспроможності випускників на ринку праці та подальшій інтеграції правничих вишів у європейський простір вищої освіти [2].

Нині в Україні діє академіко-прикладна модель юридичної освіти, яка поєднує в собі базові принципи вищої юридичної освіти з практичними аспектами юридичної діяльності. Уперше питання приведення змісту юридичної освіти у відповідність із сучасними вимогами юридичної практики було порушене в Програмі розвитку юридичної освіти до 2005 року, яка була затверджена Кабінетом Міністрів України. Програма передбачала запровадження нових спеціалізацій відповідно до потреб суспільної практики, розробку стандартів освітніх і кваліфікаційних рівнів, визначення обсягу підготовки юристів за різними напрямами юридичної практики, удосконалення системи практичної підготовки здобувачів-юристів. Однак поступове реформування системи вищої юридичної освіти призвело до формування суто «цивільної» моделі сучасного юриста. У результаті, в процесі вивчення цивільного права, господарського права та інших галузей приватного права недостатня увага приділяється загальнотеоретичним категоріям, припиняється значення положень Конституції України. Пріоритет цінностей приватного права також деформує правосвідомість здобувачів-юристів, що проявляється на практиці, бо під час розв'язання ситуаційних питань на практичних заняттях і в судовій практиці вони посилаються на відповідні кодекси і правові норми та забувають про основні закони держави і загальні засади права [6].

Законодавчими індикаторами реалізації реформи системи освіти згідно зі стратегією «Україна – 2020» стало ухвалення нового Закону «Про вищу освіту» [10] та галузевого (базового) Закону «Про освіту» [11]. Основним завданням оновленого закону є створення та впровадження ефективних механізмів реалізації, охорони та захисту конституційного права людини на освіту відповідно до природних та індивідуальних освітніх потреб особистості, а також забезпечення правових гарантій підвищення інвестиційної привабливості системи освіти з метою економічного зростання та культурного розвитку всієї країни.

Також, наразі існує кілька проєктів, пов'язаних із реформою юридичної освіти.

На офіційному сайті Міністерства освіти і науки України розміщено проєкти Концепції розвитку правничої освіти (далі – Концепція № 1) [9] і Концепції вдосконалення правничої освіти відповідно до європейських

стандартів вищої освіти та підготовки правників (далі – Концепція № 2) [8]. Концепція № 1 [9] визначає професію юриста як таку, що пов'язана із застосуванням права. Професія юриста характеризується автономією, професійною незалежністю та професійною відповідальністю. Це визначення дуже широке і, цілком об'єктивно, включає в себе всі професії, пов'язані із застосуванням права. Концепція № 2, яка слушно зазнавала критики, визначала вичерпний перелік правничих професій: судді, адвокати, прокурори, нотаріуси та, як окрема професія, професійна діяльність у правничій сфері. Такий вузький підхід необґрунтовано не включав слідчих, дізнавачів, юрисконсультів та інших осіб, які мають юридичну освіту і застосовують право у своїй професійній діяльності. Це обмежувало доступ до даних юридичних професій і тим самим штучно створювало підґрунтя для різного роду зловживань у цій сфері.

Концепція № 1 [9] не накладала жодних обмежень на правові дослідження і встановлювала, що вони мають проводитися переважно в юридичних закладах вищої освіти, сприяти підвищенню рівня правової підготовки, набуттю навичок наукового мислення і носити прикладний характер. Це положення дало змогу юридичним вишам зосередитися на напрямках навчання, що відповідають їхньому профілю підготовки.

Оскільки Концепція № 2 [8] обмежила можливості деяких закладів освіти щодо підготовки правників в Україні, це обмеження практично торкнулося й адекватних можливостей проведення прикладних досліджень у конкретних галузях правоохоронної діяльності.

Таким чином, Концепція № 1 [9] реалізує комплексний підхід до створення умов для модернізації змісту юридичної освіти, враховує потреби суспільства і держави в цій сфері та не містить суттєвих корупційних ризиків під час реалізації її положень.

В даний час реформа вищої юридичної освіти спрямована на підготовку юристів відповідно до професійних стандартів юридичної практики, що вимагає модернізації змісту юридичної освіти з урахуванням сучасних вимог ринку праці та завдань професійної діяльності юристів у всіх секторах економіки. Конституційно-правова політика України щодо реформування вищої юридичної освіти формує тенденцію до посилення практичних аспектів сучасної компетентності майбутніх правників з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці та забезпечення всіх галузей економіки і державного управління кваліфікованими юристами.

У цьому контексті освітні програми як інструмент управління освітньою політикою та проектування освітньої діяльності мають враховувати попит на юристів з погляду різних зацікавлених сторін у державному та приватному секторах, стратегії навчання та оцінювання досягнення запланованих результатів навчання, системи забезпечення якості й оцінювання освітніх

програм, академічну мобільність, міжнародні чинники, конкурентоспроможність випускників та моделі професійної кар'єри. Необхідно розробити стратегію освітньої діяльності юридичної школи та забезпечити академічну автономію за рахунок нової методології та інтерпретації змісту освітніх програм, сформульованих у термінах компетенцій, що імпліцитно відображають структуру моделі сучасного правника через дескриптори компетенцій. При цьому принципово важливим є запровадження доктринального підходу до досягнення та вивчення прикладних аспектів права, міжнародного права, правових реалій, правових систем і правозастосування, які можуть бути інтерпретовані в термінах загальної сучасної доктрини юридичної науки. Викладання доктрини, а не законодавства уможливорює зробити доктринальний акцент на епістемології та методології правових досліджень, когнітивних і соціокультурних детермінантах розвитку правової теорії та правової доктрини, правничій аксіології, правовій доктрині, правничій герменевтиці, правозастосуванні, нормотворчості, правничій техніці та проблемах правового небуття. Це дає змогу вибудувати сучасну архітектуру, визначити зміст освітніх програм, перейти від жорсткої регламентації змісту освіти до рамкової регламентації структури освітніх програм, розширити межі академічної автономії.

Процес глобалізації справив значний вплив і на вітчизняну юридичну освіту, породивши феномен масовізації та комодифікації вищої освіти, що свідчить про формування глобального освітнього ринку. Юридична освіта також зазнає значних трансформацій у всьому світі у зв'язку зі змінами в національній політиці в галузі глобалізації, технологій та організації юридичних послуг. Актуальність наслідків глобалізації проявляється і в конкурентоспроможності юридичної освіти як на національному, так і на світовому рівнях. У різних сферах людської діяльності розвиваються та формуються нові глобальні ринки, а завдяки цифровій революції глобалізуються й самі людські зв'язки та відносини. Для того, щоб наблизити розвиток юридичної освіти до викликів сьогодення, зокрема до цифрової трансформації світу, необхідно вийти за межі традиційної юридичної освіти та готувати фахівців з новими формами, навичками та компетенціями, які мають відповідати вимогам часу[7].

З одного боку, юридична освіта стала більш доступною, чого не було раніше, надаючи доступ ширшому колу соціальних верств, але з іншого боку, держава понесла нові фінансові витрати, а якість випускників знизилася. У сучасній Україні юридична освіта перестала бути привілеєм еліти. Дійсно, цінність юридичної освіти знижується, оскільки вона більше не виконує свого основного призначення – відтворення інтелектуальної еліти суспільства в класичному вигляді.

Російське військове вторгнення в Україну призвело до необхідності подолання викликів у всіх сферах життєдіяльності української держави. Однак «досвід європейської інтеграції України у воєнний час є унікальним. Захистившись від збройної інтервенції росії та зазнавши величезних людських, фінансових та економічних втрат, Україна отримала статус країни-кандидата на вступ до ЄС, продовжує впроваджувати проєвропейські реформи у різних сферах та фактично імплементує положення Угоди про асоціацію та рекомендації Європейської Комісії» [1].

Наразі у сфері юридичної освіти та науки з'явилося багато нових викликів, на які намагаються вчасно та адекватно реагувати правники, керівництво юридичних клінік вищих закладів освіти України та Асоціація юридичних клінік України, однією з цілей стратегії розвитку якої є адаптація юридичної освіти до умов воєнного стану.

Починаючи з 2020 року, епідемія COVID-19 суттєво вплинула на масштабний перехід освіти, в тому числі юридичної, від традиційної очної форми навчання до дистанційної.

Масовий перехід з очної форми навчання на дистанційну певною мірою відтермінував процес формування професійної ідентичності та знизив рівень соціального самопочуття здобувачів освіти.

В умовах сьогодення, коли економіка України майже наполовину зруйнована внаслідок тотальної війни з російським агресором, багато закладів освіти фізично знищено, а деякі юридичні клініки припинили свою діяльність.

Підготовка українських правників має відповідати вимогам суспільства в стані війни та майбутньої відбудови України. Підвищення рівня вивчення англійської мови та поглиблення вивчення права Європейського Союзу та міжнародного гуманітарного права мають стати ключовими напрямками подальшої роботи з реформування.

Процес глобалізації у сферах економіки та політики повинен стимулювати створення нових спеціалізацій для правників та розвиток відповідних компетенцій на рівні навчальних програм, які б повною мірою гарантували академічну та професійну мобільність фахівців. Водночас розробка навчально-методичних матеріалів мусить здійснюватися таким чином, щоб включати міжнародну складову, тобто інтегрувати вищу юридичну освіту в європейський та світовий освітній простір. Важливість належного розуміння міжнародного виміру в юридичній освіті визнається, зокрема, у Резолюції Європейської асоціації правничих факультетів (ELFA), прийнятій у 2019 році. Тому знання того, як вирішувати ці питання, є необхідним для цілеспрямованої та якісної підготовки вмотивованих і висококваліфікованих правників. Порівняльне правознавство в закордонній юридичній освіті набуває все більшого значення, оскільки допомагає заповнювати правові прогалини та вдосконалювати механізми правового

регулювання суспільних відносин шляхом вивчення іноземних правових систем і правозастосовчої практики та запозичення найбільш ефективних елементів правових систем інших країн. У Швейцарії, наприклад, порівняльне право традиційно відіграє важливу роль у виявленні наднаціональних ситуацій та можливих конфліктів між правовими системами різних держав. Здебільшого курси або ґрунтуються на більш теоретичному підході (порівняльне право з особливим акцентом на приватне право), або зосереджуються безпосередньо на конкретній галузі права (зокрема, порівняльне конституційне право на додаток до порівняльного приватного права). Також спостерігається все більше повернення до тематичного викладання, що поєднує міжнародні, європейські та порівняльні аспекти, як це часто буває у спеціалізованих курсах із захисту основоположних прав на початку інституційних досліджень у цій сфері. У резолюції Німецького товариства міжнародного права від 2016 року, серед іншого, зазначається, що основні елементи міжнародного права, міжнародного приватного права та порівняльного права повинні стати невід'ємною частиною базової юридичної освіти.

Наріжним каменем сучасної системи юридичної освіти, як в Україні, так і за кордоном, є розвиток у здобувачів освіти практичних навичок юридичного письма та мовлення, які, поряд із теоретичними основами, безпосередньо пов'язані з «інструментами роботи» юристів. У вітчизняній юридичній літературі термін «юридичне письмо» трактується як сукупність правил, прийомів і методів складання та систематизації юридичних документів. Українських здобувачів-юристів не навчають техніці юридичного письма, що відповідає сучасним вимогам до відповідної практичної складової юридичної освіти. У Європі та США широко відзначається, що молоді юристи зазнають труднощів з навичками юридичного письма навіть на юридичних факультетах, тому для підготовки успішних юристів в програму навчання повинні вводитись такі предмети, як юридичне письмо, юридична риторика, критичне та аналітичне мислення, юридичні дослідження. У закордонній юридичній літературі також акцентується, що в навчальних програмах не приділяється достатньої уваги розвитку навичок здобувачів-правників, зокрема формуванню та розвитку дослідницьких навичок. Українські правники теж підкреслюють важливість цього питання в системі вищої юридичної освіти України [6]. Загалом здобувачі-правники мають розуміти, що юридична компетентність уже не обмежується знанням норм і навичками їх застосування, оскільки сучасні інформаційні технології дають змогу всім освіченим людям знати положення чинного законодавства.

Україна перебуває в процесі реалізації власної політики та стратегії розвитку, яка нерозривно пов'язана зі світовими тенденціями, і визначає освіту як найбільш пріоритетну сферу життєдіяльності. Формування

державної політики у сфері освіти залежить від змін соціально-економічної ситуації, характеру суспільства та його особливостей. Зокрема, стан системи освіти залежить від вираженості освітньої політики, спроможності держави до прийняття рішень та чіткої розстановки акцентів у встановленні стратегічних пріоритетів. Докорінних змін у якості вищої юридичної освіти в Україні можна досягти лише шляхом послідовного та цілеспрямованого впровадження інноваційних освітніх моделей та імплементації стандартів і реформ в українській правничій освіті [4].

В умовах, коли Міністерство юстиції, юридичні фірми та правники в цілому розширюють співпрацю з іноземними партнерами, вміння спілкуватися з ними набуває вирішального значення. Тому одним з найважливіших елементів професійної компетентності майбутнього правника є здатність розуміти іноземну мову на достатньому рівні. Тому навчання іноземної мови як засобу спілкування під час майбутньої професійної діяльності є першочерговим завданням для викладачів.

Відмінності в правових системах різних країн не можуть не впливати на мовну та немовну поведінку юристів у професійному спілкуванні. Тому міжкультурний діалог між правовими культурами рідної мови та мови, що вивчається, є важливим елементом розвитку навичок міжкультурної комунікації майбутніх юристів.

Для успішної професійної міжкультурної комунікації майбутнім юристам необхідно оволодіти професійними та лінгвістичними знаннями, вміннями та навичками. Оволодіння іноземною мовою є важливою у процесі формування англомовної компетентності майбутніх юристів. Цей процес передбачає більше, ніж просто викладання лексики та граматики. Важливо не тільки викладати граматичні аспекти, а й пояснювати деталі правової реальності англо-американського права та порівнювати її з правовою реальністю національного права.

З точки зору професійної діяльності, це потрібно для того, щоб знати, як вирішувати правові спори згідно з відповідною правовою системою. З соціокультурної точки зору, студентам необхідно знати політичну систему країни, особливості судової системи та характеристики обов'язків різних представників юридичної професії. З лінгвістичної точки зору, важливо розвивати у студентів вміння використовувати відповідну юридичну термінологію, ідіоми та граматичні структури.

Міжнародні відносини України потребують фахівців, які професійно володіють навичками іншомовної комунікації, тобто фахівців, які можуть успішно взаємодіяти з іноземними співрозмовниками.

Доступність вищої юридичної освіти має бути підвищена за рахунок розширення обсягу викладання правових знань у середній школі та вдосконалення системи освіти. Науково-педагогічні та наукові працівники

вищих закладів освіти мають бути залучені до розроблення освітніх програм і методик навчання в галузі шкільного права («Основи права», «Основи конституційного права України», «Основи законодавства України», «Права людини» або інші юридичні дисципліни, що ґрунтуються на їхньому поєднанні). Освіта в галузі прав людини та конституційних засад прав людини і громадянина в Україні може бути одним із напрямів навчання в середній школі для усвідомленого вибору професії. Регулювання прав і свобод людини як загальнолюдських цінностей у системі здорового глузду може сприяти формуванню та розвитку правової культури, загальної поваги до людини, духовно-морального розвитку суспільства. Такий підхід відповідає міжнародним та європейським стандартам, зокрема Рекомендації Ради Європи (Рекомендація № R(85)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо викладання та вивчення прав людини у школах). Ця орієнтація має бути включена до національних стандартів загальної освіти.

Важливо також зазначити, що для надання професійних юридичних послуг необхідне вміння створювати і працювати з пошуковими базами даних, реєстрами та мобільними додатками, працювати з системами електронного документообігу (зокрема, з електронними цифровими підписами) та організувати відеоконференції. У наші дні одного знання закону недостатньо. Щоб бути конкурентоспроможними, юристи повинні бути в курсі новітніх технологічних рішень і автоматизованих методів, доступних професії. Повсякденна робота включає в себе ергономіку, а також нові програми, які відкривають шлях до нових клієнтів і спрощують юридичні послуги. Зараз юристи мають вивчати людські чинники кібербезпеки, психологію, моделі поведінки хакерів, основні принципи захисту даних в умовах підвищеного ризику та системи електронного документообігу. Оволодіння технологіями призведе до створення нової професії на стику ІТ і права, забезпечивши юристам та їхнім клієнтам лідерство, необхідне для отримання конкурентної переваги на сучасному ринку. Тож, майбутнє за інтелектуальними системами, які трансформують юридичну практику, і за юристами, які вміють ними керувати[12].

Отже, необхідно вжити таких заходів поліпшення вищої юридичної освіти: скоротити надмірну кількість вищів, які готують юристів; посилити практичну підготовку випускників; звернути увагу на поглиблене вивчення іноземних мов, особливо англійської та мов держав-членів Європейського Союзу; сприяти участі здобувачів вищих юридичних закладів освіти у навчальній практиці у державних установах, судах, прокуратурі, адвокатурі та інших державних і приватних юридичних структурах; забезпечити якісну підготовку науково-педагогічних працівників та фахівців, які працюють у сфері права.

Висновки. Україна перебуває в процесі реалізації власної політики та стратегії розвитку, нерозривно пов'язаної зі світовими тенденціями та позиціонуванням освіти як найбільш пріоритетної сфери життєдіяльності. Реформування юридичної освіти в Україні має бути комплексним і спрямованим на підвищення її практичного значення з урахуванням запитів ринку праці. Формування державної політики у сфері освіти вимагає врахування змін соціально-економічної ситуації, характеру та особливостей розвитку суспільства. Зокрема, стан системи освіти залежить від збалансованості освітньої політики, спроможності держави до прийняття рішень та чіткого визначення стратегічних пріоритетів. Докорінних змін у якості вищої юридичної освіти в Україні можна досягти лише шляхом послідовного та цілеспрямованого впровадження інноваційних освітніх моделей, введення стандартів та реформування української юридичної освіти.

Доступність вищої юридичної освіти має бути підвищена шляхом розширення обсягу правових знань у загальноосвітніх школах та вдосконалення системи освіти.

Вивчення прав людини та конституційних засад прав людини і громадянина в Україні могло б стати одним із напрямів навчання в середній школі для усвідомленого професійного вибору. Впровадження вивчення прав і свобод людини як загальнолюдських цінностей у систему правової освіти може сприяти формуванню та розвитку правової культури, загальній повазі до людини та духовно-моральному розвитку суспільства. Такий підхід відповідає міжнародним та європейським стандартам. Цей напрям повинен бути включений до національних стандартів загальної освіти.

Подальші дослідження мають бути зосереджені на створенні комплексної моделі підготовки українських юристів.

Література:

1. Головань Т. Г. Юридична клінічна освіта в контексті забезпечення якості вищої освіти в Україні: виклики сучасності. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. Т. 1, № 1. С. 46–52. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2023.1.1.6>. (дата звернення: 14.01.2024).
2. Гуменюк Т. І. Актуальні питання реформування юридичної освіти в Україні. *Legal education and science as the need of the hour: new european challenges*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-148-0-2> (дата звернення: 14.01.2024).
3. Зозуляк О., Башурин Н. Викладання блоку приватноправових дисциплін у магістратурі : нові виклики в умовах реформи юридичної освіти та дистанційного навчання. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 1 (33). С.159-165. <http://dx.doi.org/10.35774/app2023.01.159>. (дата звернення: 14.01.2024).
4. Крижевська О. О., Крижевський А. В. Державна політика у сфері юридичної освіти: актуальні питання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. № 88. С. 75–84. URL: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i88.3062> . (дата звернення: 14.01.2024).

5. Краснощок І. П. Виховна компетентність майбутнього педагога: зміст та структура. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 182. 2019. С. 90–98. <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/177/139>.(дата звернення:14.01.2024).

6. Тернавська В. М. Сучасні тенденції реформування вищої юридичної освіти в Україні (конституційно-правовий аспект). *New ukrainian law*. 2022. № 2. С. 142–148. URL: <https://doi.org/10.51989/nul.2022.2.20>. (дата звернення:14.01.2024).

7.Ткаченко В. Виклики глобалізації та їх вплив на юридичну освіту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 3. С.40-44. <https://doi.org/10.15421/392146>.(дата звернення:14.01.2024).

8. Матеріали Робочої групи з розроблення Концепції вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії. URL: https://www.dropbox.com/sh/13iycjb234akxl0/AABHVW KDxcOdDkT_GseHrzPfa?dl=0.(дата звернення:14.01.2024).

9. Проект Концепції Розвитку Юридичної Освіти. URL: https://minjust.gov.ua/ndd/yurydychna_osvita/proyekt_kontseptsiyi_rozvytku_yurydychnoyi_osvity.(датазвернення:14.01.2024).

10. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.(дата звернення:14.01.2024).

11. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 04.01.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.(дата звернення:14.01.2024).

12. Цвид-Гром О. Діджиталізація правової галузі: сучасні виклики підготовки фахівців сфери юриспруденції. *Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Біла Церква, 2022. С.108-110. https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7564/1/Didzhytalizatsiya_pravovoyi%20.pdf.(дата звернення:14.01.2024).

References:

1. Holovan T. H. (2023) Yurydychna klinichna osvita v konteksti zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini: vyklyky suchasnosti[Legal clinical education in the context of ensuring the quality of higher education in Ukraine: modern challenges]. *Pravnychy chasopys Donetsko ho natsionalno ho universytetu imeni Vasylia Stusa -Legal journal of Donetsk National University named after Vasyl Stus*. (1)1), 46–52. [in Ukrainian].

2. Humeniuk T. I. (2021) Aktualni pytannia reformuvannia yurydychnoi osvity v Ukraini[Actual issues of legal education reform in Ukraine]. *Legal education and science as the need of the hour: new european challenges - Legal education and science as the need of the hour: new European challenges*. [in Ukrainian].

3. Zozuliak O., Bashurn N. (2023) Vykladannia bloku pryvatnopravovykh dystsyplin u mahistraturi : novi vyklyky v umovakh reformy yurydychnoi osvity ta dystantsiino ho navchannia [Teaching the block of private law disciplines in the master's degree: new challenges in the conditions of legal education reform and distance learning]. *Aktualni problemy pravoznavstva - Actual problems of jurisprudence*. (1)33),159-165. [in Ukrainian].

4. Kryzhevsk a O. O., Kryzhevskiy A. V. (2021) Derzhavna polityka u sferi yurydychnoi osvity: aktualni pytannia[State policy in the field of legal education: current issues]. *Aktualni problemy derzhavy i prava-Actual problems of the state and law*. 88, 75–84. [in Ukrainian].

5.Krasnoshchok I.P. (2019) Vykhovna kompetentnist maibutno ho pedahoha: zmist ta struktura[Educational competence of the future teacher: content and structure]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky-Proceedings. Series: Pedagogical sciences*. 182, 90–98. [in Ukrainian].

6. Ternavska V. M. (2022). Suchasni tendentsii reformuvannia vyshchoi yurydychnoi osvity v ukraini (konstytutsiino-pravovyi aspekt)[Modern trends in reforming higher legal education in Ukraine (constitutional and legal aspect)]. *New ukrainian law-New Ukrainian law*. 2, 142–148. [in Ukrainian].

7. Tkachenko V. (2021) Vykylyky hlobalizatsii ta yikh vplyv na yurydychnu osvitu [Challenges of globalization and their impact on legal education]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii - Actual problems of domestic jurisprudence*. 3, 40-44. [in Ukrainian].

8. Materials of the Working Group on the Development of the Concept of Improving Legal Education for the Professional Training of Lawyers in Accordance with European Standards of Higher Education and the Legal Profession. URL: https://www.dropbox.com/sh/13iycjb234akxl0/AABHVWkdxcOdkT_GseHrzPfa?dl=0

9. Concept Project for the Development of Legal Education. URL: https://minjust.gov.ua/ndd/yurydychna_osvita/proyekt_kontseptsii_rozvytku_yurydychnoyi_osvity

10. Zakon Ukrainy "Pro osvitu": vid 04.01.2024[: Law of Ukraine "On education" from January 4, 2024]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy "Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist": vid 04.01.2024[Law of Ukraine "On scientific and scientific and technical activity": from January 4, 2024]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>. [in Ukrainian].

12. Tsyvd-Hrom O. (2022) Didzhytalizatsiia pravovoi haluzi: suchasni vykylyky pidhotovky fakhivtsiv sfery yurysprudentsii [Digitalization of the legal field: modern challenges of training specialists in the field of jurisprudence]. *Aktualni problemy prava v umovakh suchasnykh vykylykiv: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii - Actual problems of law in the conditions of modern challenges: materials of the international scientific and practical conference*. 108-110. [in Ukrainian].